

Alþingi
Erindi nr. P 128/795
komudagur 17.1.2003

FORNLEIFAVERND RÍKISINS

Garðabæ, 15. janúar 2003

Nefndasvið Alþingis
bt. menntamálanefndar
Alþingi
150 Reykjavík

Mál: Frumvarp til laga um breyting á þjóðminjalögum, nr. 107/2001.

Menntamálanefnd Alþingis hefur óskað umsagnar Fornleifaverndar ríkisins um frumvarp til laga um breyting á þjóðminjalögum nr. 107/2001, 382 mál. Umfangsmestu breytingarnar sem snerta Fornleifavernd ríkisins er annars vegar flutningur minjavarða til Þjóðminjasafns Íslands og hins vegar að stjórnslá varðandi minningarmörk og kirkjugripi er einnig flutt yfir til safnsins.

Þar sem nefndin hefur óskað sérstaklega eftir álitum hluta starfsmanna Fornleifaverndarinnar, þ.e. minjavarðanna, þá er eftirfarandi umsögn sjónarmið starfsmanna stofnunarinnar í Garðabæ.

Breytingin sem var gerð á frumvarpi til þjóðminjalaga, sem lagt var fyrir Alþingi á 126. löggjafarþingi 2000-2001 og varð að þjóðminjalögum nr. 107/2001 bar mjög brátt að. Komu fljótt í ljós hnökrar sem öllum aðilum var ljóst að nauðsynlegt væri að lagfæra. Fornleifavernd ríkisins fagnar þeim leiðréttingum. Fornleifavernd ríkisins óttast þó að ýmsar aðrar breytingar á lögunum verði til þess að gera þjóðminjavörsluna flóknari í stað þess að einfalda hana og auka vægi starfa minjavarða eins og stefnt er að með

breytingunum. Verður afstaða Fornleifaverndar ríkisins skýrð nánar í umfjöllun um hverja lagagrein fyrir sig.

1. gr.

Fornleifavernd ríkisins gerir engar athugasemdir við þá breytingu sem gerð er á 2. gr. laga nr.107/2001 og telur eðlilegt að Húsafriðunarnefnd ríkisins komi hér inn í stað fornleifanefndar.

2. gr.

Fornleifavernd ríkisins gerir enga athugasemd við breytingu á 4. gr. laganna.

3. gr.

Hér er kveðið á um breytingar á stjórnsýsluþætti varðandi gripi í kirkjum landsins, þ.e. að stjórnsýslan verði færð aftur til Þjóðminjasafns Íslands. Breytingin hefur verið rökstudd með því að um sé að ræða gripi og að sérfræðipækking á kirkjugripum sé fyrir hendi í safninu og af þeim sökum sé eðlilegt að Þjóðminjasafnið sjái um þennan þátt stjórnsýslunnar.

Umsjón þessa þáttar er vissulega á gráu svæði og fer ákvörðun þar að lútandi eftir því hvers konar stofnanir stjórnvöld ákveða að Þjóðminjasafn Íslands og Fornleifavernd ríkisins eigi að vera. Hvort það er ósk stjórnvalda að Þjóðminjasafn Íslands sé einnig stjórnsýslustofnun rétt eins og Fornleifavernd ríkisins og Húsafriðunarnefnd, eða einbeiti sér að söfnun, rannsóknunum, varðveislu og miðlun á þjóðminjum.

Hér er um stjórnsýsluþátt að ræða og þækking á varðveislu kirkjugripa er nú þegar fyrir hendi hjá Fornleifavernd ríkisins.

Vert er að benda á 18. gr. þjóðminjalaga nr. 107/2001 en þar er gert ráð fyrir að Fornleifavernd ríkisins hafi stjórnsýslu varðandi forngripi sem finnast í jörðu.

4. gr.

Samkvæmt 4. grein laganna er gert ráð fyrir að minjaverðir flytjist aftur yfir til Þjóðminjasafns Íslands en starfi þó jafnframt fyrir Fornleifavernd ríkisins og Húsafriðunarnefnd. Ástæður fyrir breytingunum eru nefndar óánægja á landsbyggðinni með hlutverk minjavarða samkvæmt þjóðminjalögum, að hlutverk þeirra sé óljóst og að

starfssvið þeirra hafi þrengst til muna frá því sem áður var. Áður hafi minjaverðir haft eftirlit með gömlum húsum fyrir Þjóðminjasafnið og Húsafriðunarnefnd og veitt byggðasöfnunum ráðgjöf, m.a. um varðveislu nýfundinna forngripa, og haft eftirlit með fornminjum. Einnig er í lagafrumvarpinu gert ráð fyrir að breyta kröfum um menntun þeirra þannig að þeir hafi háskólamenntun og þekkingu á menningarsögu í stað menntunar í fornleifafræði eins og nú.

Fornleifavernd ríkisins vill vekja athygli á að hér gætir misskilnings varðandi það að hvaða leyti starf minjavarða hefur breyst eftir að þeir urðu starfsmenn Fornleifaverndar ríkisins. Það er rétt að starfið breyttist, en ekki eins gagngert og hér er nefnt. Því til stuðnings og glöggvunar lætur Fornleifavernd ríkisins hér fylgja með starfslýsingu minjavarðar eins og starfi hans er háttað hjá Fornleifavernd ríkisins og einnig eins og því var háttað hjá Þjóðminjasafni Íslands. Jafnframt fylgir með hluti af drögum að ársskýrslu minjavarðar Norðurlands vestra 2002, með hans leyfi, til að sýna umfangið í starfi minjavarðar hjá Fornleifavernd ríkisins.

Skv. starfslýsingu var minjaverði ekki ætlað að sinna verkefnum varðandi húsasafn Þjóðminjasafnsins, en á því varð breyting svo sem síðar verður nefnt. Þeim var ætlað að veita umsögn vegna varðveisluverkefna Húsafriðunarnefndar. Minjaverði er einnig ætlað að vera söfnum og öðrum aðilum til ráðuneytis og ráðgjafar varðandi þau svið sem snúa að fornleifavernd, svo sem varðveislu minja, fornleifaskráningu og fornleifarannsóknir. En þeim var ekki lengur ætlað eftir lagabreytinguna að samræma störf safnanna, söfnun minja og vinna við sýningar eins og áður. Enda starfa á landsbyggðasöfnunum aðrir sérfræðingar sem hafa fengist við slíkt lengi. Minjaverðir þeir sem ráðnir voru hjá Þjóðminjasafninu og starfa nú fyrir Fornleifavernd ríkisins voru valdir með það í huga að sinna fyrst og fremst minjum á útminjasviði Þjóðminjasafns, þ.e. fornleifum og húsum. Fyrri störf þeirra á sviði minjavörslu voru sérhæfð og ekki á því sviði sem nauðsynlegt er til að samræma störf safnanna landsins. Safnastarf er einn hlutur og fornleifavernd allt annar og krefst annarar þekkingar og reynslu.

Sá skilningur var lagður í þjóðminjalög nr. 107/2001 að með þeim yrði sú breyting á starfi minjavarða að þeir mættu ekki sinna fornleifaskráningu þar sem hún er á samkeppnismarkaði sem söfnin og einkaaðilar starfa á. Annað starfssvið sem þeir gátu ekki sinnt eftir lagabreytinguna voru fornleifarannsóknir aðrar en grunnrannsóknir sem

gerðar eru til þess að ákvarða eðli og umfang fornleifa, eða til að bjarga fornleifum. Leyfisveitinga- og eftirlitshlutverk stofnunarinnar gerir að þeir mega ekki taka þátt í öllum þeim umfangsmiklu og áhugaverðu fornleifarannsóknum sem söfn landsins og einkaaðilar standa fyrir. Þrátt fyrir það er starf minjaverðanna viðamikil svo sem starfslýsing þeirra ber með sér.

Samkeppnisumhverfið á sviði fornleifafræði og umsagnarhlutverk Fornleifaverndar ríkisins eiga sinn þátt í að Fornleifavernd ríkisins getur ekki nýtt minjaverðina nema að litlu leyti eftir flutninginn yfir til Þjóðminjasafns Íslands. Ef þeim er ætlað að starfa fyrir Fornleifavernd ríkisins eftir flutning til Þjóðminjasafnsins mun starf þeirra verða báðum megin borðsins. Það er innan stjórnsýslu hjá Fornleifaverndinni og hins vegar verða þeir starfsmenn rannsóknarstofnunarinnar Þjóðminjasafns Íslands, sem þeir eiga að hafa eftirlit með.

Þessi staðreynd takmarkar þau störf sem minjaverðirnir geta unnið fyrir Fornleifaverndina. Þeir gætu því ekki haft eftirlit með fornleifarannsóknum á sínu svæði, né tekið þátt í að veita leyfi til fornleifarannsókna eins og þeir gera nú. Þeir gætu ekki heldur tekið þátt í umsögnum vegna umhverfismats eða skipulagsmála. Því til útskýringar látum við fylgja eftirfarandi tvö dæmi:

Dæmi 1.

Í því ferli sem fram fer við mat á umhverfisáhrifum eru fengnir utanaðkomandi fornleifafræðingar til að skrá fornleifar og gefa álit á hugsanlegum afleiðingum framkvæmda á fornleifar. Fornleifavernd ríkisins byggir umsögn sína á þessum gögnum. Það kann þó að vera nauðsynlegt í einstaka tilfellum að senda fulltrúa stofnunarinnar á staðinn til að skoða aðstæður, t.d. þegar verið er að huga að möguleikum á flutningi veglínu eða legu háspennulínu frá þeim stað sem var í upphaflegu tillögnum. Í slíkum tilfellum er mikilvægt að hafa aðgang að starfsmönnum úti um landið. Rétt er að benda á að þessir starfsmenn geta ekki bæði sinnt slíkum verkefnum og síðan tekið að sér rannsókn sem hugsanlega þarf að fara fram í framhaldi af úrskurði umhverfismatsins.

Í verklagsreglum Fornleifaverndar ríkisins varðandi mat á umhverfisáhrifum eru m.a. eftirfarandi ákvæði:

Fylgjast þarf með því að framkvæmdaaðili uppfylli þær kröfur sem gerðar voru, flytji mannvirki til þar sem þess var krafist, merki fornleifar þar sem það á við og sæki um leyfi til að raska fornleifum þar sem það er óhjákvæmilegt og láti fornleifafræðing rannsaka viðkomandi fornleifar.

Minjaverðir og/ eða annar fulltrúi Fornleifaverndar ríkisins hafa endanlegt eftirlit með því að rétt sé að málum staðið varðandi framkvæmdina.

Á undanförunum árum hefur þessi þáttur, eftirfylgnin, því miður verið vanræktur vegna skorts á starfsmönnum til að sinna honum. Með tilkomu minjavarðanna gafst tækifæri til að ráða bót á þessu. Séu minjaverðirnir ekki starfsmenn Fornleifaverndarinnar er spurning hvort hægt er að fela þeim þessi verkefni, hvort þeir hafi stjórnsýslulegt vald til þess? Allavega geta þeir ekki samtímis því að sinna slíku eftirlit tekið að sér að vinna viðkomandi rannsóknir.

Það eru einungis stærri framkvæmdir sem fara í umhverfismat, vegir lengri en 10 km, skógræktarsvæði stærri en 200 ha. o. s. frv. Það er augljóst mál að fornleifum getur stafað hætta af framkvæmdum sem eru innan þessara marka. Minjaverðirnir hafa lagt ríka áherslu á að komast í samband við aðila sem hafa með slíkar framkvæmdir að gera, svæðisfulltrúa Vegagerðarinnar, byggingarfulltrúa og aðra opinbera framkvæmdaraðila í héraði. Gott samband milli þessara aðila er besta tryggingin fyrir því að Fornleifaverndin fái upplýsingar um væntanlegar framkvæmdir og geti gert ráðstafanir til að fornleifum stafi ekki hætta af þeim. Það breytir að sjálfsgöðu stöðu minjavarðanna í þessu sambandi ef þeir eru ekki lengur hluti af því stjórnsýsluafli innan fornleifaverndarinnar sem þessi málefni heyra undir.

Á síðustu árum hafa verið stofnuð einkafyrirtæki sem taka að sér fornleifaskráningu og fornleifarannsóknir. Fornleifavarsla, eftirlit með fornleifum, viðhald þeirra og merkingar, hafa á hinn bóginn setið á hakanum. Með stofnun Fornleifaverndar ríkisins var stigið stórt skerf í átt til bættrar fornleifavörslu í landinu. Auk hlutverks síns í stjórnsýslunni var minjavörðunum ætlað að gegna stóru hlutverki í fornleifavörslunni. Verkefni eru mörg og viðamikil á sviði fornleifavörslunnar. Verði þau áfram á hendi minjavarða og þar með umfangsmikill hluti verksviðs þeirra er vandséð hvaða hlutverki það þjónar að gera þá að starfsmönnum annarrar stofnunar en Fornleifaverndar ríkisins.

Dæmi 2.

Minjaverðirnir gætu ekki heldur sinnt störfum sem lúta að skipulagsmálum ef þeim er jafnframt ætlað að skrá og rannsaka fornleifar vegna skipulags, svo sem starfsmönnum Þjóðminjasafns Íslands er leyfilegt. Ef þeir gerðu það sætu þeir báðum megin við borðið. Það gengur ekki út frá samkeppnissjónarmiði að minjavörður taki út svæði á skipulagsstigi, úrskurði um nauðsyn rannsóknar, taki að sér rannsókn sjálfur (eða annar starfsmaður Þjóðminjasafnsins) og að minjavörður hafi síðan eftirlit með þessari sömu rannsókn. Þetta merkir að í reynd þyrfti starfsmaður Fornleifaverndar ríkisins að fara á staðinn, úrskurða um nauðsyn rannsóknar sem minjavörður gæti tekið að sér og gefið álit um nauðsynlegar aðgerðir út frá því. Hjá Fornleifavernd ríkisins starfa þá (eftir breytinguna) tveir fornleifafræðingar auk forstöðumanns. Þeim er ætlað að sinna skipulagsmálum á öllu landinu auk umhverfismatsmála, eftirliti með friðuðum fornleifum, merkingum þeirra og viðhaldi og ef enginn annar fæst neyðarrannsóknum sem upp kunna að koma auk þess að bregðast við tilkynningum um fundi á fornleifum og ótal öðrum smærri verkefnum sem geta komið upp á hverjum tíma. Hluta þessara verkefna væri hægt að fela minjavörðum þó þeir séu starfsmenn Þjóðminjasafnsins en þó

einungis ef þeir eru menntaðir fornleifafræðingar. Breyting á menntunarkröfum minjavarða sem kveðið er á um í breytingafrumvarpinu, þ.e. að einungis þurfi almenna háskólamenntun og þekkingu á menningarsögu, mun ekki verða til þess að verksvið minjavarða víkki og að ábyrgð þeirra aukist, heldur hið gagnstæða.

Annar möguleiki væri að minjaverðir fengju ekki að stunda fornleifauppgröft eða fornleifaskráningu þótt þeir væru starfsmenn Þjóðminjasafnsins og að þeir taki út skipulagssvæði og meti hvort rannsóknar sé þörf. Úrskurðarvald verður samt sem áður hjá Fornleifavernd ríkisins því Þjóðminjasafn Íslands hefur ekki umboð til að úrskurða um fornleifar og þá ekki starfsmenn þess heldur. Fornleifaverndin myndi þá nýta álit þeirra til að ákveða hvort rannsóknar sé þörf á svæðinu. Þar með eru minjaverðir orðnir valdalausir á sínum svæðum hvað varðar fornleifar og þyrftu alltaf að fá leyfi og úrskurð Fornleifaverndar ríkisins í Garðabæ um allt er varðar fornleifar. Þetta gengur þvert á þau markmið að auka hlutverk og breikka starfssvið minjavarða.

Fornleifavernd ríkisins lagði áherslu á að skapa samhæfða og sterka stofnun. Af þeim sökum var minjavörðum veitt forysta á ýmsum sviðum sem nýtast áttu við stefnumörkun stofnunarinnar og eins við ákvarðanir á leyfisveitingum vegna fornleifarannsókna. Eins og vera vill þegar ný stofnun verður til þyrftu allir aðilar að átta sig á nýjum aðstæðum og laga sig að þeim.

Starfsumhverfi minjavarða hefur breyst gífurlega frá því að fyrsti minjavörðurinn, Gunnlaugur Haraldsson minjavörður Austurlands var ráðinn árið 1975. Á þeim árum og næstu áratugi var lögð áhersla á uppbyggingu byggðasafna landsins og hefur það tekist afar vel. Byggðasafnið í Skógum undir Eyjafjöllum er þekkt út fyrir landssteinana, svo sem við urðum vör við í ferð með Þórði Tómassonar til Parísar um árið og önnur mjög góð söfn efldust eða urðu til á þessum tíma. Þegar næstu minjaverðirnir, minjaverðir Vesturlands/Vestfjarða og Norðurlands eystra og -vestra voru ráðnir, á árunum 1999-2001 var það ekki vegna þarfar á að efla starfsemi safna á landsbyggðinni heldur til þess að efla fornleifavörsluna, svo sem lesa má um í greinargerðum Þjóðminjasafns Íslands.

Starfsumhverfi þjóðminjavörslunnar er orðið allt annað nú en jafnvel árið 1990. Fornleifarannsóknir eru að hluta til einkavæddar og í samkeppnisumhverfi svo sem fyrr er nefnt og góðum minjasöfnum hefur fjölgað í öllum landshlutum. Söfnin hafa eflst en fornleifavarslan ekki að sama skapi.

Kennsla í fornleifafræði hófst við Háskóla Íslands haustið 2002 og má gera ráð fyrir mikilli aukningu fornleifafræðinga hérlendis á næstu árum. Stofnuð hefur verið

fornleifadeild við safnið í Glaumbæ og samkvæmt fréttum í dagblöðum er áhugi á að stofna slíka deild við Minjasafnið á Akureyri. Fornleifavernd ríkisins telur eðlilega þróun að í framtíðinni muni starfa menn á landsbyggðinni á vegum stofnunarinnar sem séu hluti af stjórnsýslunni, þ.e. fornleifaverndinni, rétt eins og nú og að hins vegar myndist fornleifadeildir við minjasöfn landsins sem sinnt geti rannsóknarhlutverkinu á landsbyggðinni, þar með talinni fornleifaskráningu. Á byggða- og minjasöfnum landsins starfa færir sérfræðingar svo sem fyrr er nefnt og eru forstöðumenn safnanna afar vel fallnir til þess að halda utan um safnamálin og vinna að stefnumótun þeirra. Er það tillaga Fornleifaverndarinnar að valið verði landsfjórðungssafn í hverjum landsfjórðungi fyrir sig og að forstöðumaður þess verði sá tengiliður milli safna héraðsins og Þjóðminjasafns Íslands sem landsbyggðin telur æskilega, og að á hverju landsbyggðasafni verði stofnuð fornleifadeild. Starfsmenn hennar sinni þeim rannsóknum sem nauðsynlegar eru í hverju landsfjórðungi. Minjaverðimir starfi áfram við stjórnsýsluna rétt eins og nú, í þeirri mynd sem stjórnvöld ákveða að hafa hana. Framtíðarsýn Fornleifaverndarinnar í Garðabæ er í anda þess sem er annars staðar á Norðurlöndum. Aðskilnaður stjórnsýslu fornleifaverndar/húsverndar og safna er til staðar í Noregi og Svíþjóð og var tekinn upp í Danmörku árið 2002. Stjórnsýslunni í Danmörku er full mikið miðstýrt frá Kulturarvstyrelsen í Kaupmannahöfn og er öllum þáttum þjóðminjavörslunnar stýrt frá þeirri stofnun. Áður störfuðu á landsbyggðinni nokkrir *amtsarkeologer* sem höfðu stjórnsýsluhlutverk en stöður þeirra hafa verið lagðar niður. Kulturarvstyrelsen heldur um alla stjórnsýsluna frá Kaupmannahöfn og leitar aðeins eftir áliti fornleifafræðinga við söfnin og óskar eftir upplýsingum varðandi fornleifar frá þeim. Það eru settar strangar kröfur um hvaða söfn hafa þetta umsagnar og eftirlitshlutverk. Söfnin hafa ekkert ákvarðanavald varðandi stjórnsýslu fornleifa. Fornleifavernd ríkisins telur þá valddreifingu sem nú er til staðar innan Fornleifaverndari eðlilegri og æskilegri en hér er lýst.

5. gr.

Fornleifavernd ríkisins fagnar viðbót við 1.mg. 9. gr. laganna en þar er bætt inn að lausir hlutir úr flökum teljist til fornleifa

6. gr.

Fornleifavernd ríkisins gerir engar athugasemdir við breytingar á 12 .gr. laganna.

7. gr.

Fornleifavernd ríkisins gerir engar athugasemdir við breytingar á 13. gr. laganna. Stofnunin vill þó vekja athygli á nauðsyn þess að Fornleifaverndinni sé tryggt fjármagn til þess að unnt sé að uppfylla þetta lagaákvæði.

8. gr.

Fornleifavernd ríkisins gerir engar athugasemdir við breytingar á 14. gr. laganna. Stofnunin vekur þó athygli á nauðsyn þess að settar verði heimildir inn í lögum um að Fornleifavernd ríkisins megi innheimta gjöld fyrir ýmsa þætti starfsemi sinnar.

Fornleifavernd ríkisins vill benda á að stofnunin hefur ekki sömu möguleika á að afla sér tekna og söfn og einkaaðilar sem stunda fornleifarannsóknir. Stofnunin hefur m.a. ekki aðgang að rannsóknarsjóðum landsins. Af þeim sökum telur stofnunin brýnt að bætt verði í lagafrumvarpið heimildum fyrir stofnunina til gjaldtöku vegna ýmissa þátta starfseminnar. Þeirra á meðal vegna leyfisveitinga til fornleifarannsókna (6. gr.), vegna aðstoðar við framkvæmdaaðila vegna kostnaðaáætlanna (14. gr.), vegna útboðs á fornleifarannsóknum (15.gr.) og vegna leyfisveitinga vegna notkunar á málmleitartækjum og öðrum tækjum við leit að fornminjum (16.gr.). Eins er æskilegt að unnt sé að hækka sektir vegna eyðileggingar fornleifa. Stefnan í Noregi undanfarin ár er að sektir vegna brota á þjóðminjalögum hafa hækkað gífurlega. Dæmi eru þess að sektir vegna skemmda á fornleifum og óleyfilegs uppgrafar nemi milljónum ísl. kr.

Fornleifavernd ríkisins er ætlað að taka á sig kostnað sem verður til við mat á eðli og umfangi fornleifa og er nauðsynlegt að tryggja henni aðgang að fjármagni vegna þess verkefnis svo sem menntamálaráðuneytið hefur bent á.

Helstu tekjur Fornleifaverndar ríkisins árið 2002 tengdust því hlutverki stofnunarinnar að gera skrá yfir minningarmörk í kirkjugörðum landsins. Með því að flytja stjómssýsluhlutverkið varðandi minningarmörk yfir til Þjóðminjasafns Íslands mun Fornleifavernd ríkisins verða af þeim tekjum.

9. gr.

Fornleifavernd ríkisins gerir ekki athugasemdir við þær breytingar sem gerðar eru á 15.gr. laganna.

10. gr.

Fornleifavernd ríkisins gerir engar athugasemdir við breytingar á 16.gr. laganna.

11. gr.

Varðandi breytingar á 11. gr. er vísað til athugasemda við 3. gr. frumvarps til laga um breyting á þjóðminjalögum, nr. 107/2001.

12. gr.

Hér er gert ráð fyrir að stjómsýsla varðandi minningarmörk fari aftur yfir til Þjóðminjasafnsins.

Skv. 9. grein þjóðminjalaga nr. 107/2001 teljast minningarmörk til fornleifa. Hefur svo verið í öllum þeim lögum sem sett hafa verið um fornleifar hérlendis allt frá því að fyrstu lögini voru samþykkt árið 1907. Er það jafnframt í samræmi við skilgreiningar á minningarmörkum í erlendum lögum. Fornleifavernd ríkisins telur ófarsælt að taka einn þátt af stjómsýslu fornleifa út, þ.e. minningarmörkin, og fela hann Þjóðminjasafni Íslands.

Fornleifar samkvæmt skilgreiningu þjóðminjalaga og erlendra laga eru ekki alltaf neðanjarðar, en þær eru jarðfastar. Við það að fornleifar verða sýnilegar við uppgröft verða þær í raun ofanjarðar þótt þær séu jarðfastar og það hefur verið hlutverk Fornleifaverndar ríkisins að varðveita slíkar minjar. Eins eru gamlir legsteinar oft að hluta til eða að fullu huldir jarðvegi og þar að leiðandi neðanjarðar. Það er í raun ekki fyrr en minningarmörk hafa verið fjarlægð úr kirkjugarði og sett inn á söfn, orðin laus, að þau geta talist til grípa. Stofnunin telur því eðlilegt að minningarmörkin verði áfram hjá Fornleifavernd ríkisins. Bent skal á að gamlir kirkjugarðar teljast til fornleifa og eru undir umsjón Fornleifaverndar ríkisins.

Unnið hefur verið ötullega að skráningu og vernd minningarmarkna hjá Fornleifavernd ríkisins undanfarið ár. Stofnunin gerði samning við Kirkjugarða

Reykjavíkurrófastsdæma um verkefni vegna deiliskipulags Hólavallakirkjugarðs í Reykjavík. Þá fékkst einnig styrkur til skráningar minja í Kjalarnesrófastsdæmi og mun það verkefni hefjast fljótlega. Fornleifavernd ríkisins beitti sér einnig fyrir að forvarðir voru tveir legsteinar í Ingjaldshólskirkjugarði á Snæfellsnesi og var stofnunin milligönguaðili um að fá forvörð til verksins og aflaði styrkjar til þess. Er þetta varðveisluverkefni sem Snæfellingar hafa lengi óskað eftir.

Að endingu vill Fornleifavernd ríkisins taka það fram að þjóðminjalög nr. 107/2001 hafa ekki heft starfsemi Fornleifaverndar ríkisins svo nokkru nemur. Reyndar hafa komið upp atvik þar sem hefði verið æskilegt að hafa reglugerð til að starfa eftir. En með góðri samvinnu og þolinmæði tókst að leysa öll mál.

Akkilesarhæll Fornleifaverndar ríkisins árið 2002 var ekki verkefnaskortur minjavarða eða miðstýring þeirra, heldur sá að stofnunin hafði afar lítið rekstrarfjármagn. Við flutning minjavarða frá Þjóðminjasafni Íslands yfir til Fornleifaverndar ríkisins fylgdi lítið sem ekkert rekstrarfjármagn. Minjaverðimir fengu að meðaltali um 300 þúsund krónur hver fyrir sig af rekstrarfjármagninu sem fluttist yfir en að öðru leyti urðu þeir að reiða sig á fjármagn frá sveitarfélögunum, sem jafnframt útveguðu húsnæði fyrir starfseminna. Voru það í flestum tilfellum lágar upphæðir eða um 300 þúsund krónur. Óskað var eftir því við Þjóðminjasafn Íslands og Húsafríðunarnefnd að stofnanirnar greiddu fyrir bifreiðakostnað sem upp kæmi vegna ferða minjavarða vegna starfa fyrir þær stofnanir þar til aðstæður breyttust og minjavörðum yrði tryggt rekstrarfjármagn. Þar sem stofnanirnar töldu lengi vel að þær ættu ekki að taka þátt í slíkum kostnaði lagði Fornleifavernd ríkisins áherslu á að minjaverðir sinntu þeim þáttum þjóðminjavörslunnar sem sneru að starfsemi Fornleifaverndarinnar. Þegar leið á árið leystist þetta mál og féllust þá stofnanir á að styðja við bakið á Fornleifaverndinni vegna bifreiðakostnaðar minjavarða í þeirra þágu. Með því að minjaverðir eru komnir með eigið rekstrarfjármagn frá ríkinu nú frá áramótum er málið jafnframt úr sögunni.

Stofnunin óttast að þær umfangsmiklu breytingar sem standa fyrir dyrum á starfsemi stofnunarinnar og lúta að flutningi minjavarða og stjórnsýslu varðandi

minningarmörk yfir til Þjóðminjasafns Íslands eigi eftir að flækja starfsemi þjóðminjavörslunnar í stað þess að skýra hana og einfalda.

Virðingarfyllst,

Kristín Huld Sigurðardóttir Agnes Stefánsdóttir

Kristín Huld Sigurðardóttir
forstöðumaður

Agnes Stefánsdóttir
deildarstjóri

Kristinn Magnússon

Kristinn Magnússon
deildarstjóri